Imprimé sur www.torah-box.com/dirchou

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נד נה

(כל״ב). (יא) וְכֵן מִי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ צִיצִית אוֹ תְּפִלִּין (יב) וְהֵבִיאוּ לוֹ בֵּין ״שֶׁהֶחֱיָנוּ״ לְקָדֵישׁ יָכוֹל לְהַנִּיחָם וּלְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם, אֲבָל (יג) *בֵּין קָדֵישׁ לְבָרְכוּ״ לֹא יַפְסִיק בְּשׁוּם דָּבָר (א״ז פ׳ תפלת השחר), וְכָל־שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יַפְסִיק (יד) לְאַחַר שֶׁאָמַר הַשְּׁלִיחַ־צִבּוּר (ד) ״בָּרְכוּ״ קֹדֶם שֶׁמַּתְחִילִין בְּרָכַת ״יוֹצֵר״ (ב״י סוף סי׳ נד בשם המנהיג רע״ל סוף סי׳ נד):

נה דִּינֵי קָדִישׁ, וּבוֹ כ״ב סְעִיפִים:

א (א) *אוֹמְרִים (ה) (ב) קָדִישׁ. [2]רְאִין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בִּפְחוֹת מֵעֲשָׂרָה (ג) (ג) זְכָרִים (ג) בְּנֵי־חוֹרִין (ד) גְּדוֹלִים שֶׁהֵבִיאוּ

בֵּאוּר הַיֵּטֵב

אַחַר גְּמַר הַתְּפִלָּה. ומש״ה נָהֲגוּ לוֹמַר פְּרִיסַת שְׁמַע אַחַר גְּמַר תְּפִלַּת י״ח בְּלַחַשׁ כְּדִי שֶׁיֹּאמַר תְּקַדֵּישׁ עַל תְּפִלַּת י״ח אֲבָל אח״כ אֵין שַׁיָּךְ לוֹמַר קָדִישׁ. וַעֲנָנָה לְחָדָשִׁים מְקַרֵּב בְּאוּ שִׁפּוֹרְסִין שְׁמַע אַחַר קָדִישׁ בְּתָרָא וְאוֹמְרִים שְׁנֵית קָדִישׁ וְאֵינוֹ נָכוֹן דְּמָה ענְיָן לוֹמַר ב׳ קָדִישִׁים סְמוּכִים זֶה לָזֶה, וְעכ״פ יֵשׁ לְלַמְּדָם שֶׁיֹּאמְרוּ מְקֻצַּת פְּסוּקִים בֵּין שְׁנֵי הַקָּדִישִׁים. וְאֵין לוֹמַר קָדִישׁ אֶלָּא אַחַר דְּבַר הַגָּדָה. וּכְשֶׁלּוֹמֵד מִשְׁנָיוֹת אוֹ שום ד״ת שבע״פ י״ל הַגָּדָה אַחֲרֶיהָ דְּהֵיְנוּ אר״א אר״ח ת״ח מְרַבִּים שָׁלוֹם וכו׳ כְּדִי לוֹמַר עָלָיו קָדִישׁ, מ״א ע״ש, וְע״ל סי׳ נה סי״ק א מש״ש: (ד) **בָּרְכוּ.** לְאַחַר שֶׁהַתְּחִיל הַשֵּׁ״ץ קָדִישׁ לֹא יַפְסִיק שוּב לְטַלִּית אֲפִלּוּ בֵּין הַפְּרָקִים. ע״כ סִיָּן סו סָעִיף ב. וְזֶה שֶׁכָּתַב רמ״א כָּאן אֲבָל בֵּין קָדִישׁ לְבָרְכוּ רְכוּ׳ וְכ״ש שֶׁלֹּא יַפְסִיק וכו׳, מ״א: (ה) קָדִישׁ. כַּאֲשֶׁר טוֹב לְמֵעֵט בִּבְרָכוֹת כָּךְ טוֹב לְמֵעֵט בְּקַדִּישִׁים, כנה״ב, וְכֵן בְּתְשׁוּבַת דְּבַר־שְׁמוּאֵל סִיָּן קפג קוֹרֵא גַם־כֵּן הָגֵר ע״ז שֶׁנֶּאֱסָפִים עֲשָׂרָה ב״א וְאוֹמְרִים כַּמָּה קְדִישִׁים עַל פְּסוּקֵי־תּוֹרָה אוֹ מִשְׁנָה אוֹ גְּמָרָא ע״ש וְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ

בֵּאוּר הַלָּכָה

* בֵּין קָדִישׁ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּמַה שֶׁכָּתַבְנוּ דְּבָרִין קָדִישׁ לְבָרְכוּ דִּינוּ כְּבֵין הַפְּרָקִים, כֵּן כָּתַב אֶלְיָה רַבָּה וְהַעֲתִיקוֹ הַפְּרֵי־מְגַדִּים. וְקָשֶׁה לִי, דְּהָא הָרַמְ״א פָּסַק בְּסִיָּן פ בְּהַג״ה וּבְסִיָּן סו סָעִיף ב דְּעַל תְּפִלִּין יוֹכַל לְבָרֵךְ עַל־כָּל־פָּנִים בֵּין הַפְּרָקִים, וּכְמוֹ שֶׁמּוּכָח גַּם־כֵּן בְּסָעִיף ח שָׁם בְּהַג״ה, עַיֵּן שָׁם בְּחִדּוּשֵׁי ר׳ עֲקִיבָא אֵיגֶר וּבְפְרֵי־מְגַדִּים אות ד שָׁם. אַם־כֵּן אַמַּאי קָאָמַר דְּלֹא יַפְסִיק בְּשׁוּם דָּבָר, הָא לְעִנְיַן תְּפִלִּין דְּאִירְי לְיַל מִגּוּ יוֹכַל לְהַפְסִיק? וְאֵין לוֹמַר

לְגַמְּרָ הֲנָחַת טַלִּית וּתְפִלִּין קֹדֶם שֶׁמַּגִּיעַ הַשֵּׁ״ץ לְ״אֲמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא״ וּבְרָכוּ[12], אוֹ שֶׁכְּבָר שָׁמַע קָדִישׁ וּבְרָכוּ, דְּאִי לְאו הָכִי הָלֹא קָיְמָא לָן בְּסִיָּן כה דְּאָסוּר לְהַפְסִיק בֵּין הַשֵּׁל־יָד לְהַשֵּׁל־רֹאשׁ אֲפִלּוּ לַעֲנוֹת ״אֲמֵן יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא״ וּבְרָכוּ, אֶלָּא שׁוֹתֵק וְשׁוֹמֵעַ וּמְכַוֵּן לְמַה שֶׁאוֹמְרִים[13], וְזֶה אֵין נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן לְהַתְחִלָּה לָצֵאת בְּזֶה אֲפִלּוּ לְמַאי דְּקָיְמָא לָן שׁוֹמֵעַ כְּעוֹנֶה, כְּדַמּוּכָח בְּבְרָכוֹת כא ע״ב, בְּתוֹסְפוֹת ד״ה עַד וּבְרֹא״ש שָׁם; וּבְאֹפֶן זֶה טוֹב יוֹתֵר שֶׁיַּמְתִּין מִלְּהַנִּיחַ הַתְּפִלִּין עַד שֶׁיִּסְיַם הַשֵּׁ״ץ בְּרָכוּ וְאַז יַנִּיחֵם, וּלְעִנְיַן הַבְּרָכוֹת עַיֵּן בְּסָעִיף־קָטָן הַסְּמוּךְ: (יג) בֵּין קָדִישׁ. רוֹצֶה לוֹמַר, מִשָּׁעָה (טו) שֶׁהִתְחִיל קָדִישׁ, דְּהַקָּדִישׁ לְבָרְכוּ גַּם־כֵּן שַׁיָּךְ[14]. וְעַיֵּן (טז) בְּאַחֲרוֹנִים שֶׁכָּתְבוּ דְּבֵין קָדִישׁ לְבָרְכוּ דִּינוּ (יח) לְכָל מִלֵּי כְּבֵין הַפְּרָקִים, וְתָכֵף אַחַר בְּרָכוּ אַף שֶׁלֹּא הִתְחִיל עֲדַיִן בִּרְכַּת יוֹצֵר הֲרֵי בְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק[15], דְּמִשָּׁם וְאֵילָךְ הוּא כְּהַתְחָלַת הַשֵּׁ״ץ מַה שֶׁאוֹמֵר ״בָּרְכוּ אֶת ה׳״ הֵיְנוּ שֶׁיְּבָרְכוּהוּ אַחַר־כָּךְ בִּבְרַכַּת יוֹצֵר[17], (יט) עַל־כֵּן בֵּין שֵׁ״ץ אִם לֹא נִזְדַּמֵּן לוֹ טַלִּית עַד שֶׁהִתְחִיל קָדִישׁ יָכוֹל לְהִתְעַטֵּף בּוֹ תֵּכֶף, אֲבָל לֹא יְבָרֵךְ עַד לְאַחַר הַתְּפִלָּה, וְאִז יְמַשְׁמֵשׁ בּוֹ וִיבָרֵךְ. וּתְפִלִּין אִם נִזְדַּמֵּן לוֹ קֹדֶם בָּרְכוּ, יָכוֹל לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן[18]. לְפִי מַה שֶׁהִסְכִּימוּ הָאַחֲרוֹנִים בְּסִיָּן סו דְּיוֹכַל לְבָרֵךְ עַל הַתְּפִלִּין בֵּין הַפְּרָקִים; אֲבָל אִם לֹא נִזְדַּמֵּן לוֹ עַד שֶׁהִתְחִיל בְּרָכוּ, שׁוּב לֹא יוּכַל לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. אֶלָּא יְנִיחֵן בְּלִי בְּרָכָה[19] וּכְשֶׁיַּגִּיעַ קֹדֶם ״אַהֲבָה רַבָּה״ יְמַשְׁמֵשׁ בָּהֶן וִיבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. וְעַיֵּן בְּסָמוּךְ: (יד) לְאַחַר שֶׁאָמַר וכו׳. מִלְּשׁוֹן זֶה מוּכָח דַּאֲפִלּוּ יָחִיד לֹא יַפְסִיק. וְעַיֵּן בְּסָעִיף־קָטָן הַקּוֹדֵם. וְנִרְאֶה דְּכָל זֶה דְּוַקָּא בְּאֹפֶן שֶׁמְּיָרֵי בְּפָנִים, דְּהֵיְנוּ שֶׁכְּבָר גָּמַר בְּרָכַת יַשְׁתְּבַּח וְעוֹמֵד לְהַתְחִיל בְּרָכַת ״יוֹצֵר אוֹר״, אֲבָל אִם הוּא עוֹסֵק עֲדַיִן בִּפְסוּקֵי דְזִמְרָה, וְכָל־שֶׁכֵּן אִם בָּא עַתָּה לְהַתְפַּלֵּל, וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל כְּסִדְרָן וְלֹא לְדַלֵּג הַפְּסוּקֵי דְזִמְרָה וְלִפְתֹּחַ מִבְּרַכַּת יוֹצֵר, וְשָׁמַע קָדִישׁ עֲדַיִן בִּפְסוּקֵי דְזִמְרָה, וְכָל־שֶׁכֵּן אִם בָּא עַתָּה לְהַתְפַּלֵּל, וְרוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל כְּסִדְרָן וְלֹא לְדַלֵּג הַפְּסוּקֵי דְזִמְרָה וְלִפְתֹּחַ מִבְּרַכַּת יוֹצֵר, וְשָׁמַע קָדִישׁ

וּבְרָכוּ, אֵין דִּינוֹ בָּזֶה כְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק[20], וּלְכָלֵי עַלְמָא יָכוֹל לְהָנִיחַ טַלִּית וּתְפִלִּין וּלְבָרֵךְ עֲלֵיהֶן. וְעַיֵּן (יט) בְּהַגָּהוֹת הַגְּאוֹן ר׳ חַיִּים צָאנְזֵאר:

א (א) **אוֹמְרִים וכו׳.** כַּאֲשֶׁר טוֹב לְמֵעֵט בִּבְרָכוֹת כָּךְ (ה) טוֹב לְמֵעֵט בְּקַדִּישִׁים[1]. וְעַיֵּן בְּאַחֲרוֹנִים שֶׁקָּרְאוּ הָגֵר עַל זֶה שֶׁנֶּאֱסָפִים עֲשָׂרָה בְּנֵי־חוֹבָה, (ג) יוֹכַל אֶחָד מֵהֶם לְהוֹרוֹת שְׁלִיחַ־צִבּוּר וְלוֹמַר קָדִישׁ וְקָדֵשָׁה בְּלָשׁוֹן לַע״ז[2]: (ב) קָדִישׁ. פָּרוּשׁ, אַחַר פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, וּבְעִנְיַן עֲשָׂרָה[3], שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, כְּגוֹן קָדִישׁ וּקְדֻשָּׁה[4] וּבְרָכוּ (ג) וּקְרִיאַת־הַתּוֹרָה וּנְשִׂיאַת־כַּפַּיִם[5], אֵין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בִּפְחוֹת מֵעֲשָׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר ״וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״[6], וְיֵלְפִינָן בִּגְזֵרָה־שָׁוָה דְ״תוֹךְ״ ״תוֹךְ״ מִמִּרְגָּלִים, דִּכְתִיב ״עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת״, יְצָאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב, נִשְׁאַר עֲשָׂרָה, וּקְרוּאִין עֵדָה. וְכָל הַקָּדִישִׁים (ד) שְׁוִין לְזֶה, אֲפִלּוּ קָדִישׁ דְּרַבָּנַן שֶׁאַחַר הַלִּמּוּד. כְּתַב הַט״ז, דִּבְעֵת אֲמִירַת פְּסוּקֵי דְזִמְרָה אֵין צָרִיךְ עֲשָׂרָה, דַּאֲפִלּוּ אִם אֲמָרוּהוּ בִּיחִידוּת, כֹּל שֶׁיֵּשׁ עֲשָׂרָה בִּשְׁעַת אֲמִירַת הַקָּדִישׁ דֵּי בְּכָךְ. וְכֵן אִם הִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל עַרְבִית בִּיחִידוּת וּבָאוּ עֲשָׂרָה לְעֵת אֲמִירַת הַקָּדִישׁ, יָכוֹל לוֹמַר הַקָּדִישׁ, וְכֵן בְּכָל לְמוּד לוֹמַר, פְּסוּקִים אוֹ אַגָּדָה, אוֹ בַּאֲמִירַת ״עָלֵינוּ״ אוֹ בַּאֲמִירַת ״אַשְׁרֵי״ שֶׁקֹּדֶם מִנְחָה אוֹ בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים בַּבֹּקֶר, אִם הָיָה בְּלִי מִנְיָן וְנִזְדַּמֵּן תֹּכַף מִנְיָן, שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר קָדִישׁ. וּמִגַּן־אַבְרָהָם בְּסִיָּן סט וְרֹולֶד לֹא כָּתַב כֵּן[7], וְכֵן מֵהַגָּר״א בְּסִיָּן רלד מוּכָח כְּהַמַּגֵּן־אַבְרָהָם. עַל־כֵּן הִסְכִּימוּ הָאַחֲרוֹנִים [הפמ״ג ודה״ח וש״פ] דְּהַנָּכוֹן שֶׁיֹּאמְרוּ[8] אַחַר־כָּךְ מִזְמוֹר אוֹ שְׁלִשָׁה פְּסוּקִים[9] וְיֹאמְרוּ קָדִישׁ. וְעַיֵּן בְּפְרֵי־מְגַדִּים בְּמִשְׁבְּצוֹת־זָהָב אות ג דְּמוּכָח מִנָּה דְּלְעִנְיַן תְּפִלַּת עַרְבִית גַּם הַמַּגֵּן־אַבְרָהָם מוֹדֶה לְהַט״ז: (ג) זְכָרִים וכו׳. לְאַפּוּקֵי נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטָנִים, וְהוּא הַדִּין שְׁמוּטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס וַחֲצִי עֶבֶד וַחֲצִי בֶּן־חוֹרִין אֵינוֹ מְצַטְּרֵף [פמ״ג]: (ד) גְּדוֹלִים. עַיֵּן פְּרִי חָדָשׁ סִיָּן סט שֶׁקָּרָא

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יב) פְּשׁוּט, וּמוּכָח לְעֵיל בְּסִיָּן נא סָעִיף ד בְּהַג״ה שָׁם בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א וּבְסִיָּן נג בְּסָעִיף ג: (יג) מוּכָח מִפְּנִים: (יד) מַגֵּן־אַבְרָהָם: (טו) מַגֵּן־אַבְרָהָם: (טז) אֵלִיָּה רַבָּה וּפְרֵי־מְגַדִּים: (יז) אַף לְעִנְיַן שְׁאֵילַת שָׁלוֹם וְהַשְּׁבָּה עַל זֶה: (יח) דְּוַדַּאי מִשֵּׁם שָׁם עַל הָרַמְ״א, וְלְדַבְרֵיהוּ נִיחָא סְבָרַת הָרַמְ״א דְּסָבִיר לַהּ דְּכִינוּן דְּהוּא שׁוֹמֵעַ בְּרָכוּ מַהֵשׁ״ץ וְעוֹמֵד לְקַיֵּם דְּבָרוֹ וּלְהַתְחִיל בִּרְכַּת יוֹצֵר אוֹר נֶחְשַׁב כְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק, וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִיָּן קלט סָעִיף ו וּבְבֵאוּר הַגְּרָ״א שָׁם: (ט) כְּנֶגֶד הַגְּדוֹלָה: (כ) דְּבַר־שְׁמוּאֵל סִיָּן שכא: (נ) מְגִלָּה כג: (ד) שִׁיּוּרֵי כְּנֶגֶד הַגְּדוֹלָה:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com
Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Dirchou : Michna Beroura 1 - Chapitre 55, paragraphe 1 à paragraphe 3
Imprimé sur www.torah-box.com/dirchou

הַלְכוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ד]

שֶׁקָּרָא עַרְעָר עַל הַמְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁהַקָּטָן אוֹמֵר קַדִּישׁ[11].

11) אמנם לענין קדיש שאחר 'עלינו', כתב לקמן (סי' קלב ס"ק י) שתיקנו להניח קדיש זה ליתומים קטנים, ביון שאינם יכולים להיות שלוחי ציבור ולומר קדיש. וראה לקמן (שם) שכתבנו שאפילו קטנים מאד יכולים לומר קדיש זה. ועיין להלן (ס"ק כ) שכתב שקדיש זה אינו אלא מנהג.

[משנ"ב שם]

יַעֲנֶה עִם הָרִאשׁוֹן אוֹ עִם הָאַחֲרוֹן אָמֵן וְיַעֲלֶה לְכֻלָּם[12] וכו', עַיֵּן בְּתְשׁוּבַת חָכָם צְבִי סִימָן צג[13].

12) ומבואר, שדין 'תוך כדי דיבור' מועיל אף אם בשעה שעונה עדיין לא התחייב לענות על הקדיש השני (שיח הלכה אות ב).

13) שהסתפק בזה ופסק שאינו מצטרף למנין, והחזו"א (יו"ד סי' קטז ס"ק א) כתב שנראה שאין לו שום זכויות של ישראל, וקרוב הדבר שגם אין לו זכויות של אדם.

[משנ"ב ס"ק ה]

שְׁבִיעִי אַחַר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית קֹדֶם תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה[14] וכו', לֹא קֶחֱשְׁבִינַן בִּכְלַל אֵלּוּ הַשִּׁבְעָה, עַיֵּן שָׁם בַּלְּבוּשׁ הַטַּעַם[15].

14) אך את הקדיש שאחר אמירת 'עלינו' במנחה ובמעריב לא הזכיר, אף שהזכיר זאת בשחרית. ובחיוב אמירת 'עלינו', כתב הרמ"א לקמן (סי' קלב ס"ב) לענין תפילת שחרית, שאומרים 'עלינו לשבח' אחר סיום התפילה. ובמשנ"ב שם (ס"ק ז) הוסיף בשם האר"י ז"ל, שיאמרו אף אחר תפילת מנחה וערבית, וכתב וכן נוהגים במדינותינו.

15) שכתב (ס"א) שכל הקדישים שנמנו כאן הם חובה, אבל תפילת שמונה עשרה של ערבית עם הקדיש שאחריה הם רשות.

[משנ"ב ס"ק ו]

אִם הִתְחִיל[16] וכו', כְּגוֹן נְשִׂיאַת־כַּפַּיִם וּקְרִיאַת־הַתּוֹרָה[17] וְהַפְטָרָה בַּנָּבִיא[18], גּוֹמְרִין כָּל מַה שֶּׁשַּׁיְךְ לְעָנְיָן זֶה כֵּיוָן שֶׁכָּבָר הִתְחִילוּ בּוֹ בַּעֲשָׂרָה[19].

16) ובמקום שיודעים מראש שחלק מהמנין לא ישארו עד סוף הקדיש, כתבו בשו"ת רב פעלים (ח"א סי' ה) ובאורח נאמן (ס"ק ה) שאסור להתחילו. מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יז אות א) כתב שאם אין מנין אחר מותר להם להתחיל, אבל כשיש אפשרות של מנין אחר לא יתחילו, והוסיף, שאם לא יתפללו בבית הכנסת זה יתבטל בו המנין, מותר להתחיל גם באופן זה. והפתחי תשובה (סי' קמג ס"א) הסתפק בזה, והוסיף, שאולי כיון שידעו שעתידים לצאת, גם אם כבר התחילו אסור להם לגמור.

17) ולהוסיף על מנין הקרואים, כתב לקמן (סי' קמג ס"ק ו) שלא יוסיפו, אך את הקדיש שלאחר קריאת התורה יאמרו.

18) כוונתו שקריאת התורה וההפטרה בנביא הם שני ענינים, ואין נגררת ההפטרה אחר קריאת התורה. וכן כתב לקמן (סי' קמג שם), שאם היו עשרה בשעת קריאת התורה ויצאו מקצתם, מותר להם להמשיך לקרוא ואף לברך ולענות, ומ"מ אין מתחילים את ההפטרה שהיא ענין אחר. ואף אם העולה למפטיר כבר בירך את הברכה שלאחריה בעשרה, כתב בשעה"צ שם (ס"ק ה) שמ"מ אם יצאו מקצתם לא יקראו את ההפטרה עם ברכות.

ואם התחילו את ברכות ההפטרה ויצאו מקצתם, כתב במשנ"ב לקמן (שם) שגומרים ואומרים את ההפטרה עם הברכות שלאחריה.

וכן לענין מי שנצרך לנקביו באמצע הקריאה, באופן שאינו עובר על 'בל תשקצו', כתב בביה"ל לקמן (סי' צב ס"ב ד"ה קורא כדרכו) שמותר לו לשמוע את כל קריאת התורה [לא כולל מפטיר, מפני שהוא ענין בפני עצמו].

19) ולענין המתפללים תפילה קצרה [המבואר לקמן (סי' קכד ס"ב) שאין הש"ץ חוזר ואומר חזרת הש"ץ] ויצאו מקצתם קודם קדיש תתקבל, דעת הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פט"ו הע' קלז) שיתכן שמותר לומר קדיש שלם, וכמו שכתב המשנ"ב להלן (ס"ק כב) שאחר תפילת שמונה עשרה של ערבית [שאין בה חזרת הש"ץ], יש לומר את הקדיש גם אם יצאו מקצתם.

ובתענית ציבור, אם בתחילת חזרת הש"ץ היו עשרה מתענים ויצאו מקצתם לפני שהגיע הש"ץ ל'עננו', כתב לקמן (סי' קיט ס"ק יח) שלא יאמר 'עננו' כברכה בפני עצמה, וטוב שיאמר 'עננו' בברכת 'שומע תפילה', ואם התחיל הש"ץ לומר 'עננו' ויצאו מקצתם, יגמור לומר 'עננו' בברכה. וראה עוד מה שכתבנו שם.

ובסליחות אם יצאו מקצתם לפני שסיימו את אמירת הסליחות, כתב לקמן (סי' תקפא ס"ק ד) שמותר לומר קדיש תתקבל שלאחר סיום הסליחות, אבל לומר י"ג מידות לאחר שיצאו, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל בסוף הספר תשובה שנט) שכמדומה שלא יאמרו, וצ"ע.

ולענין אם יצאו מקצתם לאחר קריאת המגילה לפני ברכת 'הרב את ריבנו', ראה מה שכתבנו בשעה"צ לקמן סי' תרצב ס"ק יב.

[משנ"ב ס"ק י]

וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא עָנְיָן אַחֵר[20].

20) וביאר בביה"ל לקמן (סי' קכח ס"א ד"ה בפחות מעשרה) שנשיאת כפים היא ענין בפני עצמו, אלא שקבעוה חכמים בתפילה.

[משנ"ב ס"ק יב]

עֲבֵרָה הִיא[21].

21) ומי שכבר התפלל ומצטרף למנין בכדי להשלים לעשרה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' ז) שאם צריך לעזוב באמצע לצורך גדול או מחמת הפסד ממון [כפי מה שקבוע בהלכה], קרוב לשמוע שאין הוא בכלל 'עוזבי ה'' אפילו מעיקר הדין ומותר לו לצאת.

[משנ"ב ס"ק יד]

וְהוּא שֶׁכְּבָר שָׁמְעוּ קְדֻשָּׁה וְהַקַּדִּישִׁים[22] עַד "עָלֵינוּ"[23].

22) ולענין מי שיודע שישמע אחר כך, כתב לקמן (סי' קט ס"ק ה) שהנכנס לבית כנסת ומצא שהציבור מתפללים תפילת שמונה עשרה, אם כבר שמע קדושה וברכו או שיכול לשמוע אחר כך, אינו צריך להמתין מלהתפלל.

23) ולקדיש שלאחר 'עלינו' משמע שאין צריך להמתין. וכן לקמן (סי' קט ס"ק ה) לענין מי שעדיין לא התפלל ונכנס לבית הכנסת ומצא ציבור מתפללים, כתב שיתכן שמקדיש זה ואילך אין צריך להמתין כדי לענות לקדיש, אלא יכול להתחיל בתפילה.

וכן כתב להלן (ס"ק כ) ולעיל (סי' כה ס"ק נו) שהקדיש שאחרי 'עלינו' הוא רק מנהג, ואף שלעיל (ס"ק ה) מנה קדיש זה בין שבעת הקדישים שיש לומר בכל יום.

ולקמן (סי' קלב ס"ק ה) כתב שעד אחר אמירת קדושא דסידרא אינו יכול לצאת מבית הכנסת, אם לא בשעת הדחק, ומשמע שלאחר מכן מותר לצאת.

ולענין היוצאים בשעת קריאת התורה בין גברא לגברא שכתב השו"ע לקמן (סי' קמו ס"א) שמותר לצאת, כתב בביה"ל שם (ד"ה

המשך במילואים עמוד 13

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Dirchou : Michna Beroura 1 - Chapitre 55, paragraphe 1 à paragraphe 3
Imprimé sur www.torah-box.com/dirchou

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נה

בְּאֵר הַגּוֹלָה

שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, (ה) וְהוּא הַדִּין לִקְדֻשָּׁה וּ׳בָרְכוּ׳ שֶׁאֵין נֶאֱמָרִין בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה: ב (ו) *גאִם הִתְחִיל (ז) לוֹמַר קַדִּישׁ (ח) אוֹ קְדֻשָּׁה בַּעֲשָׂרָה וְיָצְאוּ מִקְצָתָן, גּוֹמְרִים (ט) אוֹתוֹ הַקַּדִּישׁ אוֹ אוֹתָהּ (י) הַקְּדֻשָּׁה שֶׁהִתְחִיל, דוְהוּא שֶׁנִּשְׁתַּיְּרוּ (יא) רֻבָּן: הגה *וּמִכָּל מָקוֹם (יב) עֲבֵרָה הִיא לָצֵאת, וַעֲלֵיהֶם נֶאֱמַר ״וְעֹזְבֵי ה׳ יִכְלוּ״ (ירושלמי). (יג) *אֲבָל אִם נִשְׁאֲרוּ עֲשָׂרָה (יד) מֻתָּר לָצֵאת (מרדכי פ׳ בתרא דמגילה): ג *האִם הִתְחִיל בְּ׳אָבוֹת׳ וְיָצְאוּ מִקְצָתָן, גּוֹמֵר (טו) אֲפִלּוּ (ז) קְדֻשָּׁה: הגה וְאִם יָצְאוּ מִקְצָתָן (טז) לְאַחַר שֶׁהִתְחִילוּ (יז) לְהִתְפַּלֵּל ״יוֹצֵר״, לֹא יַתְחִיל הַשְּׁלִיחַ־צִבּוּר לְהִתְפַּלֵּל הַתְּפִלָּה בְּקוֹל רָם, דִּכְבָר נִשְׁלָם תְּפִלַּת ״יוֹצֵר״. וְאִם יָצְאוּ לְאַחַר שֶׁהִתְחִיל בְּקוֹל רָם (ה) [ה] (יח) וּקְדֻשָּׁה, יְכוֹלִים לְהַשְּׁלִים כָּל סֵדֶר קְדֻשָּׁה וְלוֹמַר (יט) הַקַּדִּישׁ שָׁלֵם (כ) שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ, דְּשַׁיָּךְ לִתְפִלָּה, שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר ״תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן״ וְכוּ׳, אֲבָל

ג יְרוּשַׁלְמִי וַהֲבִיאוֹ הָרִי״ף וְרֹא״ש שָׁם בְּמַגִּלָּה ד הָרַ״ן שָׁם ה תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א

בְּאֵר הֵיטֵב

(ז) קְדֻשָּׁה. וְכָל תְּפִלַּת י״ח וְהַקַּדִּישׁ שָׁלֵם שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ כַּמְבֹאָר בְּרַמְ״א שֶׁאַח״ז. וְכָתַב בְּשֶׁכְנֶה״ג דְּיֹאמַר ג״כ בְּרָכָה דְּאֱלֹהֵינוּ בָּרְכֵנוּ בִּבְרָכָה הַמְשֻׁלֶּשֶׁת בְּתוֹרָה, דְּכָל שֶׁהִתְחִיל בִּתְפִלַּת י״ח גּוֹמְרָה, אע״ג דְּתָנָן אֵין נוֹשְׂאִים כַּפֵּיהֶם פָּחוֹת מִי׳ הָיְנוּ דַוְקָא נ״כ אֲבָל תְּפִלַּת אֱלֹהֵינוּ יֹאמַר מֵאַחַר שֶׁהִתְחִיל בִּתְפִלַּת י״ח וּבְרֶכֶת אֱלֹהֵינוּ שַׁיָּךְ לִתְפִלַּת י״ח ע״ש וְכ״כ ע״ת: (ה) וּקְדֻשָּׁה. לָאו דַוְקָא, דַּאֲפִלּוּ עֲדַיִן לֹא

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[ה] וּקְדֻשָּׁה. עבה״ט. ובשכנה״ג ופר״ח חולקים וס״ל שאינו גומר אלא קדשה וכן שאר ברכות העמידה אבל לא קדיש שלם שאחר התפלה. וכן משמע לשון הש״ע.

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עַרְעָר עַל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁהַקָּטָן אוֹמֵר קַדִּישׁ[11] וּבְרָכוּ וְהַקָּהָל עוֹנִים אַחֲרָיו, דְּשֶׁלֹּא כָּדִין הֵם עוֹשִׂים, וַאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים גְּדוֹלִים חוּץ מִמֶּנּוּ, וְעַיֵּן בִּפְרִי־מְגַדִּים שָׁם שֶׁמְּצַדֵּד גַּם־כֵּן לְהַחְמִיר בָּזֶה לְכַתְּחִלָּה. כָּתַב בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת סִימָן מח: כְּשֶׁשָּׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה אוֹמְרִים קַדִּישׁ יַחַד וְאֶחָד מַקְדִּים, אִם בָּאִים כָּל אֶחָד תּוֹךְ כְּדֵי דִבּוּר, יַעֲנֶה עַם הָרִאשׁוֹן אוֹ עַם הָאַחֲרוֹן אָמֵן וְיַעֲלֶה לְכֻלָּם[12], וְאִם יֵשׁ הֶפְסֵק, יַעֲנֶה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. אָדָם הַנּוֹצֵר עַל־יְדֵי סֵפֶר יְצִירָה אִם מִצְטָרֵף לַעֲשָׂרָה וּלְכָל דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, עַיֵּן בִּתְשׁוּבַת חָכָם צְבִי סִימָן צג[13] וּבְסֵפֶר עִקְרֵי־דִינִים מַה שֶּׁכָּתַב בְּעִנְיָן זֶה: (ה) וְהוּא הַדִּין לִקְדֻשָּׁה. וְהוּא הַדִּין לְכָל חֲזָרַת הַשַּׁ״ץ שֶׁצָּרִיךְ עֲשָׂרָה, דְּמִקְרֵי דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מִפְּנֵי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁיֶּשׁ בָּהּ [מגילה כג והר״ן שם]. אֵין פּוֹחֲתִין (ה) מִשִּׁבְעָה קְדֵישִׁים בְּכָל יוֹם, כְּנֶגֶד ״שֶׁבַע בַּיּוֹם הַלַּלְתִּיךָ״, דְּהָיְנוּ: אֶחָד אַחַר פְּסוּקֵי דְזִמְרָה שֶׁהוּא אַחַר יִשְׁתַּבַּח, וְשֵׁנִי, חֲצִי קַדִּישׁ אַחַר תְּפִלַּת י״ח בְּרָכוֹת, וּשְׁלִישִׁי אַחַר סֵדֶר קְדֻשָּׁה, וּבוֹ אוֹמְרִים גַּם־כֵּן ״תִּתְקַבֵּל צְלוֹתְהוֹן״ שֶׁהוּא שַׁיָּךְ גַּם־כֵּן לִתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה, וּרְבִיעִי אַחַר ״עָלֵינוּ״ שֶׁיֶּשׁ בּוֹ אֲמִירַת פְּסוּקִים, וַחֲמִישִׁי אַחַר ״אַשְׁרֵי״ בְּמִנְחָה, וְשִׁשִּׁי אַחַר תְּפִלַּת מִנְחָה, שְׁבִיעִי אַחַר קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל עַרְבִית קֹדֶם תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה[14]. וְקַדִּישׁ שֶׁאַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית, אַף דְּהוּא גַּם־כֵּן מִצְוָה לֹא קְחַשְׁבִינָן בִּכְלָל אֵלּוּ הַשִּׁבְעָה, עַיֵּן שָׁם בַּלְּבוּשׁ הַטַּעַם[15]: ב (ו) אִם הִתְחִיל[16]. וְהוּא הַדִּין בְּכָל דָּבָר שֶׁצָּרִיךְ עֲשָׂרָה, כְּגוֹן (ו) נְשִׂיאַת־כַּפַּיִם וּקְרִיאַת־הַתּוֹרָה[17] וְהַפְטָרָה בְּנָבִיא[18], גּוֹמְרִין כָּל מַה שֶּׁשַּׁיָּךְ לְעִנְיָן זֶה כְּיָן שֶׁכְּבָר הִתְחִילוּ בּוֹ בַּעֲשָׂרָה[19], אֲבָל לֹא מַתְחִילִין מַה שֶּׁהוּא עִנְיָן אַחֵר: (ז) לוֹמַר קַדִּישׁ. וְאִם הִתְחִיל לוֹמַר יִשְׁתַּבַּח בַּעֲשָׂרָה וְיָצְאוּ מִקְצָתָן, וְכֵן אִם הִתְחִיל לוֹמַר אַשְׁרֵי שֶׁקֹּדֶם מִנְחָה בַּעֲשָׂרָה וְיָצְאוּ מִקְצָתָן, מִסְתַּפֵּק הַפְּרִי־מְגַדִּים דְּאוּלַי יוּכַל לוֹמַר הַקַּדִּישׁ שֶׁאַחַר זֶה, כִּי הַקַּדִּישׁ שַׁיָּךְ לְיִשְׁתַּבַּח וְאַשְׁרֵי, וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי־תְשׁוּבָה בְּשֵׁם אֵלִיָּה רַבָּה. אָמְנָם בְּסֵפֶר מַאֲמַר־מָרְדְּכַי וּבְדֶרֶךְ־הַחַיִּים וּבְחַיֵּי־אָדָם, כֻּלָּם פָּסְקוּ דְּלֹא יוּכַל לוֹמַר הַקַּדִּישׁ בָּזֶה: (ח) אוֹ קְדֻשָּׁה. לָאו דַוְקָא, דְּהוּא הַדִּין אֲפִלּוּ רַק בְּ״אָבוֹת״, וּכְדִלְקַמָּה בְּסָעִיף ג. וְאֶפְשָׁר דְּנָקֵט, לְרִבּוּתָא דְּסֵיפָא, דַּאֲפִלּוּ בָּזֶה דַּוְקָא אִם נִשְׁתַּיְּרוּ רֻבָּן: (ט) אוֹתוֹ הַקַּדִּישׁ. וְאִם הָיָה הַקַּדִּישׁ שֶׁקֹּדֶם בָּרְכוּ, כָּתַב הַדֶּרֶךְ־הַחַיִּים בְּשֵׁם אֵלִיָּה רַבָּה דְּיוּכַל לוֹמַר גַּם־כֵּן הַבָּרְכוּ, דְּכֹלָּא חֲדָא עִנְיָנָא הוּא. וּבְסֵפֶר מַאֲמַר־מָרְדְּכַי חוֹלֵק עַל זֶה, עַיֵּן שָׁם: (י) הַקְּדֻשָּׁה. וְהוּא הַדִּין כָּל תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה. וּלְפִי מַה שֶּׁמְּבֹאָר בַּהַגָּ״ה שֶׁבְּסָעִיף ג, גּוֹמֵר גַּם הַחֲצִי קַדִּישׁ וְקַדִּישׁ שָׁלֵם שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּיֹאמַר גַּם־כֵּן בְּרָכָה דְּ״אֱלֹהֵינוּ בָּרְכֵנוּ בִּבְרָכָה הַמְשֻׁלֶּשֶׁת״ וְכוּ׳, דְּכָל שֶׁהִתְחִיל בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה גּוֹמְרָה, אַף־עַל־גַּב דְּתָנָן ״אֵין נוֹשְׂאִין כַּפַּיִם בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה״ וַאֲפִלּוּ אִם הִתְחִיל הַתְּפִלָּה בַּעֲשָׂרָה, וְכַדְאִיתָא בְּרַ״ן וּבֵית־יוֹסֵף, הָיְנוּ דַוְקָא נְשִׂיאַת־כַּפַּיִם מַמָּשׁ וּמִשּׁוּם שֶׁהוּא עִנְיָן אַחֵר[20], אֲבָל תְּפִלַּת ״אֱלֹקֵינוּ״ יֹאמַר, מֵאַחַר שֶׁהִתְחִיל בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה, וְגַם זֶה שַׁיָּךְ לִתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה: (יא) רֻבָּן. הָיְנוּ שִׁשָּׁה, וְלֹא בְּעִינָן רֻבָּא דְּמִנְכַּר [פמ״ג]: (יב) עֲבֵרָה הִיא[21]. נִרְאֶה לִי שֶׁרוֹצֶה לוֹמַר אִם אֵינוֹ מִמְתִּין עַד שֶׁיַּגְמְרוּ אוֹתוֹ הָעִנְיָן, אֲבָל אִם מִמְתִּין עַד שֶׁיַּגְמְרוּ הָעִנְיָן, דַּי בָּזֶה, כְּגוֹן אִם אֶחָד הִצְטָרֵף עִם תִּשְׁעָה לְבָרְכוּ, אֵינוֹ מְחַיֵּב לְהַמְתִּין עַל צָרוּף שֶׁל חֲזָרַת הַשַּׁ״ץ, שֶׁהוּא עִנְיָן אַחֵר: וְאִם הָיָה עַמָּהֶם בְּצֵרוּפָם בְּעֵת שֶׁהִתְחִיל הַשַּׁ״ץ בְּקוֹל רָם, צָרִיךְ לְהַמְתִּין עַד שֶׁיַּגְמְרוּ כָּל סֵדֶר הַקְּדֻשָּׁה וְקַדִּישׁ שָׁלֵם שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ, וְכֵן כָּל כִּי הַאי גַּוְנֵי: (יג) אֲבָל אִם נִשְׁאֲרוּ וְכוּ׳. עַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה: (יד) מֻתָּר לָצֵאת. וְהוּא (ז) שֶׁכְּבָר שָׁמְעוּ קְדֻשָּׁה וְהַקַּדִּישִׁים[22] עַד ״עָלֵינוּ״[23]: ג (טו) אֲפִלּוּ קְדֻשָּׁה. וְהוּא הַדִּין דְּגוֹמֵר הַשַּׁ״ץ (ח) כָּל תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה, וְלֹא נָקֵט קְדֻשָּׁה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלֹא נִימָא דְּהוּא עִנְיָן אַחֵר: (טז) לְאַחַר שֶׁהִתְחִילוּ. נָקֵט הַאי לִשְׁנָא, לְאַפּוּקֵי מִמַּהֲרַ״ש שֶׁהוּבָא בְּדַרְכֵי־מֹשֶׁה שֶׁרוֹצֶה לְהָקֵל בָּזֶה, אֲבָל בֶּאֱמֶת לְפִי הַסְכָּמַת הַפּוֹסְקִים הוּא (טו) אֲפִלּוּ אִם הַתְּפִלָּה בְּלַחַשׁ הָיָה גַּם־כֵּן בַּעֲשָׂרָה, דִּינָא הוּא שֶׁלֹּא יַתְחִיל הַשַּׁ״ץ בְּקוֹל רָם בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה: (יז) לְהִתְפַּלֵּל ״יוֹצֵר״. עַיֵּן בְּאַחֲרוֹנִים שֶׁהִסְכִּימוּ, דַּאֲפִלּוּ לֹא אָמְרוּ רַק קַדִּישׁ וּבָרְכוּ בַּעֲשָׂרָה וַיָּצְאוּ מִקְצָתָן קֹדֶם שֶׁהִתְחִילוּ כְּלָל בִּרְכַּת יוֹצֵר, (י) מִקְרֵי כְּמוֹ שֶׁהִתְחִילוּ כְּבָר בַּעֲשָׂרָה וִיכוֹלִין לְהוֹצִיא אֲחֵרִים[26] עַד שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה אֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה[27]: (יח) וּקְדֻשָּׁה. לָאו דַּוְקָא, (יח) דַּאֲפִלּוּ עֲדַיִן לֹא אָמְרוּ קְדֻשָּׁה, כֵּיוָן שֶׁהִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רָם וַאֲפִלּוּ רַק בְּ״אָבוֹת״ לְבַד[28], (יט) גּוֹמְרִים אַף הַקַּדִּישׁ שָׁלֵם: (יט) הַקַּדִּישׁ שָׁלֵם. וְכָל־שֶׁכֵּן (יג) הַחֲצִי קַדִּישׁ שֶׁאַחַר תְּפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה: (כ) שֶׁלְּאַחֲרֶיהָ. אֲבָל הַקַּדִּישׁ שֶׁאַחַר ״עָלֵינוּ״ לֹא יֹאמַר בָּזֶה, וַאֲפִלּוּ אִם הִתְחִיל לוֹמַר ״עָלֵינוּ״ בַּעֲשָׂרָה

בֵּאוּר הֲלָכָה

דְּהָרַמְ״א הָעִתִּיק לְשׁוֹן הָאוֹר זָרוּעַ וְלֵהּ לֹא סְבִירָא לֵהּ, דְּהָלֹא בָּאוֹר זָרוּעַ הַמּוּבָא בְּדַרְכֵי־מֹשֶׁה לֹא מַזְכָּר כְּלָל תְּפִלִּין רַק טַלִּית, וְאֶפְשָׁר דְּהָרַמְ״א קָאֵמַר בָּזֶה לְפִי דַּעַת הַיֵּשׁ־אוֹמְרִים שָׁם בַּהַגָּ״ה וְלֹא לְדַעַת עַצְמוֹ. שׁוּב רָאִיתִי בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א שֶׁכָּתַב: אֲבָל כֵּין וְכוּ׳ דְּמִשָּׁם וְאֵילְךָ הוּא כְּהַתְחָלַת יוֹצֵר. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, מִשְׁמַע מִנָּה דְּמַהַתְחָלַת קַדִּישׁ וָהֶלְאָה הוּא כְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק, אִם־כֵּן נִיחָא הַכֹּל אִם נִסְבַּר שָׁם דְּבְאֶמְצַע הַפֶּרֶק אָסוּר, כְּחִדּוּשֵׁי ר׳ עֲקִיבָא אִיגֶּר וּכְהַפְּרִי־מְגַדִּים שָׁם. אָמְנָם בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א שָׁם בְּסָעִיף ב מוּכַח מִנָּה דְּסוֹבֵר דְּלְהָרַמְ״א דְּמִקַּל לְעִנְיָן תְּפִלִּין מֵתַר אֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע הַפֶּרֶק, אִם־כֵּן צָרִיךְ עִיּוּן אַמַּאי הֶחְמִיר הָרַמְ״א פֹּה לְעִנְיָן תְּפִלִּין, וְעַל־כְּרָחָךְ כְּתַרּוּצֵנוּ הָרִאשׁוֹן דְּהָרַמְ״א אָזִיל פֹּה לְפִי דַּעַת הַיֵּשׁ־אוֹמְרִים שָׁם:

* אִם הִתְחִיל וְכוּ׳, אוֹתָהּ הַקְּדֻשָּׁה. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה. וּבְטוּר דְּנָקֵט גַּם־כֵּן לְשׁוֹן זֶה, נוּכַל לוֹמַר בִּפְשִׁיטוּת לְפִי מַה דְּמִשְׁמַע בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א בְּסִימָן סט דְּלְדַעַת הַטּוּר פְּרִיסַת שְׁמַע הוּא דְּבַחֲזָרַת הַשַּׁ״ץ אוֹמֵר עַד אַחַר הַקְּדֻשָּׁה וְתוּ לֹא, אָזִיל הָכָא הַטּוּר לִטְעָמָה: * וּמִכָּל מָקוֹם עֲבֵרָה הִיא וְכוּ׳. אִם הָעֲשִׂירִי עָבַר וְהָלַךְ[24], אִם מֵתַר הַתְּשִׁיעִי גַּם־כֵּן לֵילֵךְ, כֵּיוָן דְּבַלְאוּ הָכִי לֵיכָא עֲשָׂרָה לְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה[25] וְגַם בְּלָאו הָכִי מֻתָּר לְגוֹמֵר, צָרִיךְ עִיּוּן: * אֲבָל אִם נִשְׁאֲרוּ וְכוּ׳. מִלְּשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע לְכָאוֹרָה דַּאֲפִלּוּ בְּאֶמְצַע קְדֻשָּׁה מֻתָּר לָצֵאת, וּלְקַמָּן בְּסִימָן קְכָה לֹא מִשְׁמַע כֵּן. וְהַאֲמֶת יוֹרֶה דַרְכּוֹ, דְּהַמַּרְדְּכִי לֹא אִירֵי שָׁם כְּלָל לְעִנְיָן קְדֻשָּׁה אֶלָּא לְעִנְיָן עִקַּר הַדִּין דְּאִם הִתְחִיל גּוֹמֵר, דְּאָמַר עַל זֶה בִּירוּשַׁלְמִי דְּיֵשׁ עֲבֵרָה לְהוֹצָאִין. וּמִרְמָז עַל זֶה הַמַּרְדְּכִי דָּזֶה בְּשֶׁלֹּא נִשְׁאַר עֲשָׂרָה, וְהַיְרוּשַׁלְמִי לֹא אִירֵי שָׁם כְּלָל לְעִנְיָן קְדֻשָּׁה, וְגַם הָרַמְ״א אֵינוֹ קָאֵי עַל קְדֻשָּׁה אֶלָּא עַל עִקַּר הַדִּין דְּאִם הִתְחִיל גּוֹמֵר דְּהוּא קָאֵי עַל כָּל הַתְּפִלָּה, וּכְדִלְקַמָּה בַּהַגָּ״ה: * אִם הִתְחִיל בְּ׳אָבוֹת׳ וְכוּ׳. וְכָל־שֶׁכֵּן דְּבִתְפִלַּת יוֹצֵר אֲפִלּוּ אִם

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ה) בֵּית־יוֹסֵף, וְעַיֵּן בַּלְּבוּשׁ: (ו) בֵּית־יוֹסֵף: (ז) דֶּרֶךְ־הַחַיִּים: (ח) מַגֵּן־אַבְרָהָם: (ט) פְּרִי־מְגַדִּים: (י) תְּשׁוּבַת מַטֵּה־יוֹסֵף וּפְרִי־מְגַדִּים: (יח) מַגֵּן־אַבְרָהָם וְהַגְּרָ״א, דְּלֹא כְּאֵלִיָּהוּ זוּטָא: (יט) לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הָרַמְ״א בַּהַגָּ״ה וְכֵן מִשְׁמַע מִפְּרִי־מְגַדִּים וְדֶרֶךְ־הַחַיִּים וְחַיֵּי־אָדָם: (יג) חִדּוּשֵׁי ר׳ עֲקִיבָא אֵיגֶר:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Dirchou : Michna Beroura 1 - Chapitre 55, paragraphe 1 à paragraphe 3
Imprimé sur www.torah-box.com/dirchou

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נה

אֵין קוֹרִין (כא) בַּתּוֹרָה דְּזֶהוּ עִנְיָן אַחֵר. *וּתְפִלַּת עַרְבִית וְקַדִּישׁ שֶׁלְּאַחֲרָיו לֹא שַׁיָּךְ (כב) לְקְרִיאַת שְׁמַע (ו) [ו] וּבִרְכוֹתֶיהָ (ד"ן פ' הקורא את המגילה שבולי הלקט ות"ה סי' טו): ד יֵשׁ מַתִּירִין לוֹמַר דָּבָר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה בְּתִשְׁעָה וְצֵרוּף קָטָן שֶׁהוּא יוֹתֵר מִבֶּן שֵׁשׁ וְיוֹדֵעַ לְמִי מִתְפַּלְּלִין, *חוְלֹא נִרְאִין דִּבְרֵיהֶם לִגְדוֹלֵי הַפּוֹסְקִים. *טוְהוּא הַדִּין דְּעֶבֶד וְאִשָּׁה אֵין מִצְטָרְפִין: הגה וַאֲפִלּוּ (כג) עַל־יְדֵי חֻמָּשׁ שֶׁבְּיָדוֹ אֵין לְצָרְפוֹ, מִיהוּ יֵשׁ נוֹהֲגִין לְהָקֵל (כד) בִּשְׁעַת (ז) הַדְּחָק (הרא"ש ומרדכי והגהות מיימוני פ"ח מהלכות תפלה): ה אִם לֹא הֵבִיא (כה) שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, אֲפִלּוּ הוּא גָּדוֹל בְּשָׁנִים (כו) דִּינוֹ כְּקָטָן, עַד שֶׁיֵּצְאוּ (כז) רֹב שְׁנוֹתָיו (כח) שֶׁאָז יִתְבָּרֵר שֶׁהוּא סָרִיס. כוְאִם נִרְאוּ לוֹ (כט) סִימָנֵי סָרִיס קֹדֶם לָכֵן (ל) דִּינוֹ כְּגָדוֹל: הגה וּמִיהוּ, אֵין מְדַקְדְּקִין בִּשְׂעָרוֹת, אֶלָּא כֹּל שֶׁהִגִּיעַ לִכְלַל שְׁנוֹתָיו

ו תוספות בשם רבנו תם בברכות ויש דף מה ובשם רב האי והרי"ה ז שם בתוספות ח ר"ש ור"י והמרדכי בשם ראב"ה והגהת מימוני בפרק ה מהלכות ברכות וסמ"ג בשם ר"י ורבנו יונה ותשובת הרשב"א בשם הראב"ד ובשם גאון והרמב"ם בפרק ה מהלכות תפלה ט מרדכי שם י בית־יוסף מההיא דנדה מו כ שם בנמרא ובימות פ

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

ועין בב"י ולזה הסכים בש"צ, והעולם נהגו כהרמ"א ומג"א בזה: [ו] וּבִרְכוֹתֶיהָ. עבה"ט. וכתב בא"ר בתכלת המנחה אם היה יו"ד כשהתחיל אשרי ויצאו מקצתן אומר קדיש דאשרי חוי כמו חיובא כמ"ש בטור ע"ש. ומזה מבאר דמכ"ש בתפלת ערבית אם היו עשרה בשעה שהתחילו להתפלל תפלת י"ח בלחש ויצאו מקצתן באמצע התפלה שי"ל קדיש שלם שלאחר התפלה, דהקדיש שיך לתפלה, וכ"כ בשו"ת נ"ב מ"ת סי' ז וכ"כ בפ"מ בחלק אשל־אברהם ע"ש ועין ביד־אפרים מ"ש בזה על דברי תה"ד, ומ"ש שבתהלים נהגו לשיר מזמור כו' וה"ה בלמוד, כתב בא"ר שיש להתמיר

בְּאֵר הֵיטֵב

אמרו קדשה כיון שהתחילו להתפלל בקול רם גומרים אף הקדיש שלם, ת"ה מ"א. כ' בתשובת מטה־יוסף ח"ב סי' יב דמ"ש דאם יצאו מקצתן לאחר שהתחילו להתפלל יוצר וכו' הוא לאו דוקא אלא אפלו אמרו קדיש וברכו בעשרה והלכו קדם שהתחילו ברכת יוצר אור שמשלימין עד תפלת י"ח ע"ש: (ו) וּבִרְכוֹתֶיהָ. ומש"ה אם התחילו ערבית בי' והלכו מקצתן יגמר הקדיש שקדם התפלה, לפי שהקדיש שיך לברכת ק"ש, אבל לא יאמרו הקדיש אחר תפלת י"ח לפי שהתפלה אינה חבור לברכות של ק"ש דתפלת ערבית רשות,

וכ"ש סדר קדשה וקדיש במו"ש. ואם אמרו עלינו ויצאו מקצתן א"א קדיש דאינו אלא מנהג ומכ"ש לשיר היחוד או למזמור, עמ"א. כ' הט"ז: מתוך דברי הפוסקים שכתבו ואומר קדיש וא"א אותו בפחות מי' משמע דהפסוקי דזמרה א"צ יו"ד דאפלו אם אומרים ביחידות כל שיש יו"ד בשעת אמירת הקדישים די בכך, וכ"מ ממ"ש רמ"א בסי' נג ס"ג שאם אין מנין בבהכ"נ יאמרו הש"ץ עם ישתבח וכו', ובתשו' ר"ם מינץ סי' ח כתב דיוכל ג"כ להמתין אחר אמירת ישתבח על מנין. וכן נ"ל בכל לפוד שאדם לומר פסוקים ואגדות שאם נזדמן לו תכף מנין, שיוכל לומר קדיש, ומכ"ש בעלינו לשבח שאמרוהו בפחות מי' ונזדמנו אח"כ י' שי"ל קדיש, וכן נוהגים בכל יום באמירת תהלים בבקר בלא מנין שאומרים אח"כ קדיש כשיבואו מנין, ט"ז ע"ש, ומ"א בסי' רלד ס"ק א לא כ"כ ע"ש. והעולם נהגו באם אומרים תהלים בלא מנין ישירו מזמור א' לאמרו אחר שבאו י', ומדברי תשובת ש"א סי' יז נראה כדברי ט"ז ע"ש: (ז) הַדְּחָק. אפלו בלא חמש ודוקא א' ולא ב', ובלבוש כתב שלא ראה נוהגין לצרפו אפלו בשעת הדחק, ובזמננו נוהגים לצרפו ע"י חמש שבכדו. ומיהו דוקא לשמע ברכו וקדיש שהוא חיוב אבל קדיש שאחר עלינו לא יאמרו, מ"א. וכ' ב"ח הא דמצטרף ע"י חמש דוקא שנכתב על הגויל כס"ת אבל חמשין שלנו לד"ה אין מצטרפין. וא"ז בשם זקנו הגאון ז"ל כתב הלכה למעשה שלא לצרף קטן. אונן אינו מצטרף לי' לכל דבר שבקדשה, כנה"ג ושכנה"ג סימן זה, וכ"כ פרח־מטה־אהרן ח"א סי' יט ובת' שבו"י ח"ב

בֵּאוּר הֲלָכָה

רק אמרו קדיש וברכו בעשרה נחשב שהתחילו בעשרה, על־כן אם יצאו מקצתן יכולים הנשארים לומר קדשה שביוצר אפלו להפוסקים דסבירא להו דאין נאמרת בפחות מעשרה, כן מוכח בבית־יוסף ולפי מה דמסיק הרמ"א בסימן סט דפריסת שמע הוא ברכו לבד, וכן כתב בפרי־מגדים: * ותפלת ערבית וכו'. עין בנודע ביהודה מהדורא תנינא סימן ז שכתב, דבשחרית אם התפללו בלחש בעשרה ואחר־כך יצאו מקצתן, דמלבד שלא יכול הש"ץ לחזר תפלתו, גם לא יכול לומר שום קדיש אחר זה, ולא דמי לערבית, עין שם מלתא בטעמא[31]: * ולא נראין דבריהם. ואף־על־גב דלקמן בסימן קצט סעיף י לענין זמון סתם המחבר כדעת המקלין בזה, דבר שבקדשה חמיר טפי: * והוא הדין דעבד ואשה וכו'. הלשון קצת תמה, דהם אינם מצטרפין אפלו לדעת היש מתירין הנ"ל [כן מוכח בלבוש וכן בבאור הגר"א ובפרי־מגדים כי הך יש מתירין אינו דעת רבנו תם דמחלק בין שלשה לעשרה וכרבי יהושע בן לוי דסבר דיש להקל לענין עשרה לענין קטן ועבד. דלדעת רבנו תם אפלו קטן מטל בעריסה מצטרף, כדאיתא בגמרא, אלא דעתם דשלשה ועשרה שרין, רק דבשלשה גופא סבירא להו גם־כן להיש מתירין דמתר לענין זמון בקטן יודע למי מברכין, וכפסק השלחן־ערוך לקמן בסימן קצט סעיף י, וסבירא להו דאין לחלק בין זמון לשאר דבר שבקדשה]:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

ויצאו מקצתן, גם־כן (יד) לא יאמר הקדיש, דאינו אלא מנהג[29]; ומכל־שכן לשיר היחוד או לקדיש שאומרים למזמור או (טו) אחר הלמוד דצריך דוקא מנין בשעת קדיש: (כא) בַּתּוֹרָה. אם ארע כן ביום שני וחמישי: (כב) לְקְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוֹתֶיהָ. ומשום הכי אם התחילו ברכת ערבית בעשרה, או אפלו (טז) רק ברכו לחוד, ואחר־כך יצאו מקצתן, אין לו רק לגמר הקדיש שקדם התפלה, לפי שהקדיש שיך לברכת קריאת שמע[30], אבל לא יאמר הקדיש שאחר תפלת שמונה־עשרה, לפי שהתפלה אינה חבור לברכות של קריאת שמע, וכל־שכן סדר קדשה וקדיש במוצאי־שבת. אבל אם היו עשרה בשעה שהתחילו להתפלל תפלת שמונה־עשרה בלחש ואחר־כך יצאו מקצתן, יש לומר (יז) הקדיש שלם שלאחר התפלה, דהקדיש שיך לתפלה, ובמוצאי־שבת יכול לומר החצי קדיש שאחר התפלה (יח) וגם הסדר קדשה וקדיש שלם שאחר־כך, לפי שכל זה שיך לתפלה כמו בשחרית: ד (כג) עַל־יְדֵי חֻמָּשׁ וכו'. דלא מחשבינן הקטן לאיש על־ידי שאוחז חמש בידו: (כד) בִּשְׁעַת הַדְּחָק. רוצה לומר, אפלו (יט) בלי חמש, וכדעת היש מתירין הנ"ל: ודוקא (כ) אחד ולא שנים. ובלבוש כתב שלא ראה נוהגין לצרפו אפלו בשעת הדחק. ובזמננו נוהגים לצרף קטן על־ידי חמש שבידו[32], ומיהו דוקא לשמע ברכו וקדיש שהוא חיוב, אבל קדיש שאחר "עלינו" לא יאמרו[33] [מ"א]. והרבה (כא) אחרונים מתמירין שלא לצרף שום קטן אפלו בשעת הדחק[34], עד שישלם לו הי"ג שנים[35]. אונן (כב) אינו מצטרף למנין[36], והינו כל אונן שחיב להתאבל עליו אפלו אינו מטל עליו לקברו, כגון שאינו יורש שלו, אם הוא בעיר שהמת שם אינו מצטרף, ואפלו אם יש לו מי שיתעסק עמו בקבורתו, אם לא שמסרו להכתפים, וכמו שיתבאר בסימן עא. אבל אם המת בעיר אחרת ונודע לו קדם הקבורה, ויש שם מי שישתדל עבורו, שדינו שאם רצה לקרות רשאי ואין מוחין בידו, הוא מצטרף למנין[37]. ומיהו, כל זה לענין אונן, (כג) אבל באבל, ודאי מצטרף לברכת־המזון ולתפלה: ה (כה) שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת. בשאר מקומות הגוף[38], אפלו הביא שתי שערות בזקן [ב"ש באה"ע סימן קעב סק"ה]: (כו) דִּינוֹ כְּקָטָן. ואם הביא שתי שערות נעשה גדול (כז) מיום שהביא, לא למפרע: (כז) רֹב שְׁנוֹתָיו. ולא בעינן (כס) רק יום אחד יותר על ל"ה שנה: (כח) שֶׁאָז יִתְבָּרֵר. רוצה לומר, ואז נעשה גדול (כו) למפרע משנת י"ג ויום אחד: (כט) סִימָנֵי סָרִיס. מבאר באבן־העזר בסימן קעב סעיף ה. ואפלו אחד מן הסימנים הנזכרים שם מהני להשוותו לסרים אם לא הביא שתי שערות גם בזקן, כמבאר בהג"ה שם: (ל) דִּינוֹ כְּגָדוֹל. ודוקא כשהגיע לשנת עשרים [היינו שלשים יום בשנת עשרים,

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(יד) אחרונים: (טו) ט"ז: (טז) לבוש והובא בפרי־מגדים: (יז) פרי־מגדים ושערי־תשובה ונודע ביהודה ודרך־החיים, דלא כחיי־אדם: (יח) פרי־מגדים: (יט) מגן־אברהם והגר"א: (כ) מגן־אברהם: (כא) אליה רבה ופרי־מגדים ודרך־החיים וחיי־אדם: (כב) פרי־מגדים ודרך־החיים: (כג) פשוט: (כד) פרי־מגדים: (כס) פרי־מגדים: (כו) פשוט:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Imprimé sur www.torah-box.com/dirchou

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כ]

דְּאֵינוֹ אֶלָּא מִנְהָג[29].

29) אמנם קדיש אחר 'עלינו' של שחרית, כתב לעיל (ס"ק ה) שהוא נמנה עם שבעת הקדישים שאין פוחתים מהם בכל יום, וציין שם לדברי הלבוש (ס"א) שמבאר שקדישים אלו הם חובה, וראה מה שכתבנו שם [וכעין זה העיר התהלה לדוד (ס"ק א) על הלבוש].

[משנ"ב ס"ק כב]

לְפִי שֶׁהַקַּדִּישׁ שַׁיָּךְ לִבְרָכַת קְרִיאַת שְׁמַע[30].

30) אמנם לענין תפילת שחרית ומנחה, אם יצאו מקצתם אחרי 'ישתבח' או אחרי 'אשרי' שקודם מנחה, כתב לעיל (ס"ק ז) בשם הרבה אחרונים שאינו יכול לומר קדיש.

[ביה"ל ד"ה ותפלת ערבית]

וְלֹא דָּמִי לְעַרְבִית, עַיֵּן שָׁם מִלְּתָא בְּטַעְמָא[31].

31) ששונה תפילת ערבית שאין בה חזרת הש"ץ, ולכן אומרים אנו שהקדיש ודאי נתקן על תפילת הלחש ויכול לאומרו אחריה ביצאו מקצתם, אבל בשחרית ומנחה תיקנו חז"ל את הקדיש על חזרת הש"ץ, ואין יכול לאומרו כשהתפלל רק את תפילת הלחש.

[משנ"ב ס"ק כד]

וּבְזַמְּנוֹ נוֹהֲגִים לְצָרֵף קָטָן עַל־יְדֵי חָמֵשׁ שֶׁבְּיָדוֹ[32] וכו', אֲבָל קַדִּישׁ שֶׁאַחַר "עָלֵינוּ" לֹא יֹאמְרוּ[33].

32) חומש זה, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' יח) שהוא דוקא כשעשוי בגלילה כמו ספר תורה שלנו. ובזמנינו שאין חומשים כאלו, יש לתת לו ספר תורה אפילו אם הוא פסול.

ובשעת קריאת שמע ותפילת שמונה עשרה, שאסור לאחוז דבר בידו, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שיניח את החומש על השולחן והקטן יחזיק בעצי החיים.

33) ולענין תפילת שמונה עשרה כשקטן משלים לעשרה, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שהש"ץ לא יתפלל לעצמו תפילת שמונה עשרה בלחש, אלא ימתין שהציבור יסיימו תפילת לחש ומיד יתחיל להתפלל בקול, כיון שאם יתפלל תחילה בלחש הרי לדעת הסוברים שקטן לא מצטרף יחשבו הברכות שבחזרת הש"ץ כברכות לבטלה.

ולענין קריאת התורה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' קטו) שכיון שהלכה זו של צירוף קטן מפוקפקת מאד, וגדולי ההוראה לא נוהגים כלל במנהג של צירוף קטן עם חומש, לכן גם בשעת הדחק ינהגו כך רק במה שנהגו וכגון בתפילה, אבל בקריאת התורה לא שמענו שנהגו כן. מאידך, בשו"ת אגרות משה (שם) כתב שאין לחלק בדבר.

[משנ"ב שם]

וְהַרְבֵּה אַחֲרוֹנִים מַחְמִירִין שֶׁלֹּא לְצָרֵף שׁוּם קָטָן אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת הַדְּחָק[34], עַד שֶׁיִּשְׁלַם לוֹ הַי"ג שָׁנִים[35].

34) ובמקום שאם לא נצרף את הקטן יתבטל המנין לגמרי, דעת הגרש"ז אויערבך (אשי ישראל פט"ו הע' כז) שאף זה בכלל דברי המשנ"ב כאן שלא לצרף את הקטן אף בשעת הדחק.

35) ובאופן שהתחילו ענין [בגון חזרת הש"ץ] בתשעה גדולים ואחד קטן, ולא שמו לבם שאין עשרה גדולים בבית הכנסת, בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יז אות ב) הסתפק אם יחזרו לתחילת תפילת שמונה עשרה, כיון שבשעת הדחק כזו, אפשר לסמוך על שיטות המקילים שהביא המשנ"ב כאן לצרף קטן אפילו בלא חומש.

[משנ"ב שם]

אוֹנֵן אֵינוֹ מִצְטָרֵף לְמָנְיָן[36] וכו', הוּא מִצְטָרֵף לְמִנְיָן[37].

36) ובשעת הלויה, כתב הגשר החיים (ח"א פי"ח אות ב ס"ק ג) שכיון שנהגו שהאונן אומר קדיש, לכן הוא מצטרף למנין, כדי שיוכל לומר קדיש.

37) וכן בשבת ויום טוב, כתב האורח נאמן (ס"ק ט) שהאונן מצטרף למנין, כיון שחייב בתפילה ובכל מצות עשה, וראה מה שכתבנו לקמן סי' עא ס"ק ז.

[משנ"ב ס"ק כה]

בִּשְׁאָר מְקוֹמוֹת הַגּוּף[38].

38) היינו שלא צריך דוקא במקום ערוה. אמנם להלן (ס"ק לט) כתב שמקומן מבואר באבן העזר סי' קנה סעיף יז-יח, ושם פסק השו"ע כשיטת הרמב"ם, שצריך שיהיו השערות דוקא במקום ערוה, ואת שיטת החולקים הביא רק כ"יש אומרים".

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com
Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Dirchou : Michna Beroura 1 - Chapitre 55, paragraphe 1 à paragraphe 3
Imprimé sur www.torah-box.com/dirchou

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נד נה

המשך מעמוד 170

[משנ"ב שם]

וּמָגֵן־אַבְרָהָם כְּסִימַן סֹט וָרֹלֵד לֹא כָּתַב כֵּן[7] וכו', הִסְכִּימוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּהַנָּכוֹן שֶׁיֹּאמְרוּ[8] אַחַר־כָּךְ מִזְמוֹר אוֹ שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים[9] וכו', דִּלְעִנְיָן פְּסוּקֵי דְזִמְרָה[10].

7) אלא סובר שצריך שיהיו עשרה בשעת אמירת הפסוקים. וכתב המשנ"ב לעיל (סי' נד ס"ק ט) שאף לשיטות אלו אין צריך שכל העשרה יאמרו את הפסוקים, ודי במה ששנים או שלשה יאמרו את הפסוקים. וראה עוד מה שכתבנו שם.

8) אף שכתב "שיאמרו" בלשון רבים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' נא) שאין לדקדק מכאן שצריך שכל הציבור יאמרו את המזמור או הפסוקים, וכמו שנתבאר בהערה הקודמת, אלא ישתקו הציבור וישמעו את הפסוקים. וכן הוכיח ממה שכתב המשנ"ב לקמן (סי' תקפא ס"ק ד) לענין סליחות בשם הא"ר, שאם אין עשרה בעת אמירת 'אשרי', יאמרו אחר כך שלשה פסוקים כשיש עשרה. והא"ר עצמו כתב, שיאמר החזן שלשה פסוקים.

9) ושלשה פסוקים אלו, כתב השערי אפרים (שער י סמ"ד בפתחי שערים) שצריך שיהיו מפרק אחד, ולא מכמה מקומות, וראה מה שכתבנו לעיל סי' נג ס"ק יא.

10) אמנם לעיל (סי' נג שם) סתם כדעת הדרך החיים שאם לא היו עשרה בשעת אמירת פסוקי דזמרה או בשעת אמירת ישתבח, לא יאמר קדיש, ולא הזכיר את שיטת הפמ"ג שחולק בזה.

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נה

המשך מעמוד פו

אבל) בשם התשב"ץ, שהיינו דוקא אם אירע הדבר באקראי בעלמא, אבל כשעושים כן תדיר, נראה כפריקת עול, וכמעט שניתן לומר שעליהם נאמר 'ועוזבי ה' יכלו' ח"ו.

[ביה"ל ד"ה ומכל מקום]

אִם הָעֲשִׂירִי עָבַר וְהָלַךְ[24] וכו', כֵּיוָן דִּבְלָאוּ הָכִי לֵיכָּא עֲשָׂרָה לְהַשְׁרָאַת הַשְּׁכִינָה[25].

24) ואם התחילו הענין בפחות מעשרה, וכגון שלא שמו ליבם שאין עשרה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' יז אות ב) שודאי שלא נחשב בכך לתפילה בציבור.

25) מלשון זה דקדק בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' ז) שטעם הירושלמי הוא שאם התחילו בעשרה ויצא אחד, אין כבר השראת השכינה כלל ואין זו תפילה בציבור, ולכן נקרא 'עוזב ה'', ואף על פי כן הדין הוא שגומרים את התפילה, וכן ביאר העמק ברכה (נשיאת כפים אות א) בדעת הירושלמי. אמנם, החזו"א (או"ח סי' קלז ס"ק ה) כתב שיש לתפילה זו דין תפילה בציבור, כגון להוציא את היחיד ידי חובתו, ואף על פי כן נחשב היוצא כ'עוזב ה'', אף שלא חיסר בהשראת השכינה. ובטעם הדבר ביאר בשו"ת שבט הלוי (שם), שצורת דבר שבקדושה היא שיאמר בעשרה, והוא מחסר דבר זה, ועוד, שבעצם עזיבתו את מקום השראת השכינה נחשב כעוזב ה'.

[משנ"ב ס"ק יז]

כָּמוֹ שֶׁהִתְחִילוּ כְּבָר בַּעֲשָׂרָה וִיכוֹלִין לְהוֹצִיא אֲחֵרִים[26] עַד שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה אֲפִלּוּ בְּפָחוֹת מַעֲשָׂרָה[27].

26) וממה שכתב שיש בכוחו של הש"ץ להוציא אחרים גם כשיצאו מקצתם, מוכח שנשאר להם דין ציבור, אולם מדברי הביה"ל לעיל (ס"ב ד"ה ומכל מקום) נראה שפקע מהם דין ציבור, ראה מה שכתבנו שם.

27) היינו, שלענין שיוציא הש"ץ אחרים ידי חובתם בברכות קריאת שמע, כתב הרמ"א לקמן (סי' נט ס"ד) שאין מוציא את היחיד כשאין עשרה מתפללים. ועל כך כתב כאן המשנ"ב, שאם אמרו קדיש וברכו בעשרה ויצאו מקצתם, יכול הש"ץ להוציאם ידי חובתם, שנחשב הדבר שהתחילו בעשרה.

[משנ"ב ס"ק יח]

כֵּיוָן שֶׁהִתְחִילוּ לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רָם וַאֲפִלּוּ רַק בְּ"אָבוֹת" לְבַד[28].

28) וממתי נחשב שהתחיל, כתב הא"א (בוטשאטש, ס"ב) שהוא משעה שאמר 'ברוך אתה ה''.

הִלְכוֹת בְּרָכוֹת סִימָן נה

המשך מעמוד פז

בברכת המזון שהיא מדאורייתא עד שנדע שהביא שתי שערות, וראה מה שכתבנו בשעה"צ שם (ס"ק יט).

50) שם כתב המג"א שאם בדקוהו ונמצא שאין לו שתי שערות אין מצרפים אותו לזימון, ואין אומרים שמסתבר שהיו לו שערות ונשרו, וכן כתב במשנ"ב שם (ס"ק כז) וכן משמע לעיל (סי' נג ס"ק כה). אכן, כאן כתב שאפילו אם רואים שאין לו שערות חוששים שמא היו לו ונשרו.

[משנ"ב ס"ק מא]

וְאָבִיו מְהֵימָן עַל זֶה[51] וְלֹא אִישׁ אַחֵר[52] כו', דִּסְפֵקָא דְאוֹרַיְתָא הוּא[53].

51) ואפילו אם הוא נראה קטן מכפי הגיל שאמר האב, כתב לקמן (סי' תקעא ס"ק ה) שהאב נאמן.

ולענין אם נמצא כתוב תאריך הלידה, כתב הט"ז (חו"מ סי' רעז סי"א) שאם הוא בכתב האב סומכים על זה לענין ירושה, אך בכתב של אדם אחר לא מועיל.

ולסמוך על הנער עצמו האומר שכבר נעשה גדול, כתב הכף החיים (ס"ק נח) בשם סידור בית עובד [דיני קדיש ס"ט] שאין לסמוך עליו, אך כתב שלדעתו אם הנער מיושב בדעתו וירא ה', הריהו נאמן. וכן הורה הגרש"ז אויערבך (אשי ישראל פט"ו הע' ל) שאפשר לסמוך עליו, כיון שהוא דבר שעתיד להתגלות, וגם ירא הוא לשקר פן ישמע אביו ויגער בו [וגם שבזמנינו כל נער יודע את גילו המדויק].

52) אלא אם כן יש שני עדים, כמו שכתב לקמן סי' תקעא ס"ק ה.

53) ולענין לצרפו למנין, כתב האורח נאמן (ס"ק יט) שאפשר, כיון שהוא ספק דרבנן, ובתורת חיים (סופר, ס"ק ב) כתב שאפשר לצרפו בצירוף הטעם שיש המתירים לצרף קטן.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com